

Arkivsaksnummer: 2022/3067-0

Saksbehandlar: Ingvild Hansen Nystad

Dato: 11.06.2022

Utval

Utvalssak

Møtedato

Istandsetjing av murar på Knivsflå, Geirangerfjorden - Stranda kommune - Geiranger-Herdalen landskapsvernområde

Forvaltar si tilråding

Verneområdestyret gir løyve til istandsetjing av murar på Knivsflå, jf søknad av 03.06.22.

Vedtaket er heimla i verneforskrifta §3, 1.3. Løyvet blir gitt på vilkår om at fylkeskonservator godkjenner tiltaket, både framgangsmåte og materialbruk. Restaureringa skal ikkje etterlate varige spor i kulturlandskapet elles. Slåtteeng med klassifisering i naturbase skal skånast mot tiltak. All opprydding skal skje straks etter ferdigstilling.

--- slutt på innstilling ---

Saksopplysningar

På vegne av grunneigar Kjetil Knivsflå søker Stiftinga Geirangerfjorden Verdsarv v Merete L Rønneberg (epost 03.06.22) om løyve til å setje istand bøgardar på Knivsflå. Søknaden inneheld prosjektskisse og tilsagnsbrev frå kulturlandskapsmidlar og fylkeskonservator.

(Illustrasjon frå søknad)

Garden Knivsflå har fleire gamle murar og gardar av stein, bygd for ulike formål. No har fleire av desse glide ut og rasa saman. I denne omgang ønskjer søkjar å reparere den delen av «bøagardane» på Knivsflå som omfattar murane på øvste og nedstesida av råsa inn til tunet. Desse er om lag 1-2 meter høge, og strekkjer seg om lag hundre meter, heilt til uthuset på Ingebrigtgarden og løa på Jakobgarden. Søknaden reknar opp negative følgjer av eit vidare forfall: tap av kulturminne og attraksjon, skade på sti og slåttemark, i det heile dårleg forvaltning av verneverdi.

Etter råd frå anleggsgartnar legg tiltakshavar opp til å ta ned muren der han er på veg til å sige ut eller har kollapsa, for så å mure oppatt på nytt. Fagkompetanse er involvert i synfaring, rådgiving og anbod. Det vert sjekka ut med fylkeskonservator om arbeidet kan gjennomførast ved hjelp av spesialgravemaskin, slik det har vore gjort på Skageflå. Det blir søkt om løyve til tiltaket både hos verneområdeforvaltar, fylkeskonservator og kommunen. Alle desse forvaltingsorgana er orienterte om intensjonane, og verneområdeforvaltaren har delteke på synfaring på Knivsflå.

Søkjar summerer føremåla med restaureringsarbeidet slik:

- Ta vare på viktige kulturminne knytt til fjordgarden Knivsflå.
- Arbeide for ei heilskapleg ivaretaking av garden Knivsflå, slik at både besøkande og komande generasjonar kan få eit godt bilete av korleis det var å leve her oppe og drive gard her.
- Bidra til å ta vare på verdsarvverdiane våre.
- Sikre mest mogleg trygg ferdsel i område.
- Gjere tiltak som kan lette slåttarbeidet på garden.

Søknaden nemner også eit framtidig muleg beiteprosjekt på Knivsflå. Tiltaket vil uansett bidra til at slåttan og stell av innmarka går lettare, påpeikast det. Søkjar konkluderer med- at « tiltaket utan tvil bidreg til å ta vare på kulturlandskapet i verdsarvområdet.»

Vurdering av saka

Saka blir vurdert etter:

- Verneforskrift for landskapsvernområdet Geiranger-Herdalen av 08.10.2004
- Forvaltningsplan for Vestnorsk Fjordlandskap, delområde Geirangerfjorden av 16.12.2008
- Naturmangfoldloven av 01.07.2009

Føremåla med opprettinga av Geiranger-Herdalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på eit særprega og vakkert fjord- og fjellandskap med eit rikt og variert plante- og fugleliv
- ta vare på viktige kulturlandskap der fjordgardar, setermiljø og kulturminne utgjer ein vesentleg del av landskapet sin eigenart
- ta vare på geologiske førekomstar og landskapsformer

Dispensasjonar skal vurderast etter prinsippa i naturmangfoldlova §§ 8-12, jf. § 7
Framstillinga av bøgardane på Knivsflå synleggjer kor viktig steinmuringa er for kulturminnet/miljøet som Knivsflå utgjer. Tiltaket vil såleis falle inn under

§3, 1.3 i verneforskriftene:

«Forvaltningsstyresmakta kan etter søknad gje løyve til:

...c) Restaurering eller istandsetjing av kulturminne /kulturmiljø i samsvar med forvaltningsplan, jf §5».

Forvaltningsplanen for området prioriterer slike formål: «Verneområdet er rikt på kulturminne og historiske kulturmiljø. Kulturminne og kulturmiljø er verdsett som eitt av dei overordna føremåla med Geiranger-Herdalen landskapsvernområde. Felles for kulturminna er at dei er med på å synleggjere tilgangen på, og bruken av, stadeigne ressursar i området. Tidsdimensjonane og samanhengen i landskapet er særskild viktig å ivareta gjennom heilskaplege kulturmiljø. Det er forbod mot oppføring og ombygging av bygningar, men ein kan etter søknad få løyve til restaurering av kulturminne/kulturmiljø i samsvar med verneforskrifta § 3 nr. 1.3. All aktivitet bør skje i samråd med kulturminnestyresmakta. Formelt forvaltningsmynde av kulturminna er lagt til Møre og Romsdal fylke. Kulturavdelinga skal kontakast i saker som vedkjem kulturminnespørsmål.» (Kap 4.4, s 28)

Søknaden opplyser at fylkeskonservator er involvert i og har gitt tilsagn til prosjektet.

«Fjord- og hyllegardar og setrar/setermiljø i verneområdet vert høgt prioritert ved restaurering og istandsetting av kulturminne/kulturmiljø. Kulturminnefaglege vurderingar etter antikvariske retningslinjer skal ligge til grunn for alle tiltak. Ein skal ta utgangspunkt i lokal tradisjonell byggeskikk på staden ved utforming, farge og materialbruk. I kvart konkret tilfelle lyt ein vurdere om eit kulturminne/ kulturmiljø skal sikrast, restaurerast og/eller tilrettelegkast for bruk og oppleving (jf. § 3 nr. 1.3). (kap 4.4, s 29)

Knivsflå har tidlegare fått løyve frå fylkeskonservator/verneområdestyre til å rekonstruere delar av bygningsmassa for å gjere kulturmiljøet meir fullstendig. Å restaurere dei ulike steinmurane i landskapet vil vere eit steg vidare i same retning.

Dette arbeidet må også følgje antikvariske retningslinjer i forhold til utsjånad, materialbruk og framgangsmåte. Her vil kulturminnestyresmakta vere aktuell rådgivar, og det er viktig med undervegs-kontakt ved tvil om framgangsmåte, som søknaden og påpeikar ifht type gravemaskin.

Tiltak med maskiner vil truleg innebære motorferdsel, som krev eventuell særskild søknad. Forvaltningsplanen påpeikar synleggjering av tilgang på og bruk av stadeigne ressursar. Denne tanken er svært nærliggande i muringsarbeid som dette, noko vi går ut ifrå at fylkeskonservator stadfestar.

Bruket ligg i den mest restriktive delen, i vernesona av landskapsvernområdet.

Forvaltningsplanen talar likevel for å tillate dette tiltaket:

«I vernesona skal det vere ei restriktiv haldning til tilrettelegging for reiseliv. Unntaket kan vere tiltak for å lette tilkomsten til fjordgardar.» (Forvaltningsplanen 4.8, s 39).

Kultur- og naturlandskapet Knivsflå har også ei slåttemark med «viktig verdi» jf registreringar frå 2015 (Bioreg, naturbase.no).

Denne ligg nær opp til eine muren som skal restaurerast. Det vil vere viktig å ikkje skade denne marka under arbeidet, noko som må opplysast til utførar.

(kart og foto frå naturbase.no)

Naturbase.no klassifiserer markene slik: «Lokaliteten er avgrensa slåtte-mark av utforminga rik slåtteeng (80 %), men også med innslag av rik slåttetørreng (20 %). Etter NiN er lokaliteten å rekne som seminaturleg eng (T 32). Naturtypen kulturmarkseng der slåtte-mark er inkludert er vurdert som Sårbar - VU i Norsk raudliste for naturtypar frå 2011, medan slåtteeng i seg sjølv er vurdert som sterkt truga - EN. Dette er også ein utvalt naturtype etter naturmangfaldlova.» Registratoren her legg og vekt på «førekomst av verdfulle kulturelement i nærleiken. Også det at Knivsflå er ein av dei vidgjetne fjordagardane i Geirangerfjorden er med å trekkje verdien opp. Ut frå dette oppnår lokaliteten verdien; Viktig - B.» (naturbase.no)

Søknaden om murrestaurering nemner også fordelar for framtidig beiteprosjekt i kulturlandskapet på Knivsflå. Opphøyr av slått og beite har ført til kraftig attgroing på Knivsflå. Uansett løysing på skjøtsel her vil murane vere viktige element. Foreløpig skjøtselråd i naturbase.no er: «Det er ønskjeleg med framhald i slåttan på det avgrensa arealet, samt resten av arealet som var slått ved besøket i 2015. Det er også ønskjeleg med slått på eit større areal rundt husa som framleis er ope (særleg nedanfor), her finst framleis eit større tal tørrbakkeartar som er på veg til å forsvinna gradvis om ikkje tiltak vert sett inn. (...)

Del av heilskapleg landskap: Lokaliteten utgjør i dag eit lite areal i eit landskap dominert av andre naturtypar, men snørasa i omgjevnadene held større areal med engvegetasjon opne, og held dermed ved like bestandar av mange engartar. Landskapet rundt Knivsflå ber

tydeleg preg av tidlegare tiders kulturpåverknad med **bakkemurar** og haustingsskog.»(utheving ref).

Prinsippa i naturmangfaldlova §§8-12

Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapen om kulturhistorisk bruk, naturtype og landskap er lagt som føresetnader for korleis tiltaket blir gjennomført. Teknikk, materiale og framgangsmåte blir sikra gjennom rådgiving og godkjenning frå fylkkeskonservator.

Føre-var-prinsippet

Eit vilkår må vere at kulturlandskapet rundt murane ikkje tar skade av restaureringstiltaket. Anleggsaktiviteten må kunne gjennomførast utan å etterlate seg unødige spor i terrenget. Byggeplassen må ryddast så snart tiltaket er gjennomført.

Samla påvirkning

Verneområdestyret gir stadig løyve til restaurering av bygningar og kulturlandskap i verneområdet. Å setje istand etter antikvariske retningslinjer kan gi positiv presedens.

Miljøforsvarlege teknikkar

Restaureringa skal gå skånsamt for seg for terreng og natur/kulturverdiar, og nytte materiale og ressursar i tråd med tradisjon, jf prosjektskisse. Material og utstyr må fraktast og plasserast utan skade for natur- og kulturverdiane. Slåttemark og kulturlandskap skal ikkje syne varige spor etter anleggsverksemda, og material skal ikkje ligge att etter fullført arbeid. Eventuell motorisert frakt må søkjast om særskilt frå verneområdestyret.

Konklusjon

Bakkemurar og bøgardar utgjer viktige visuelle og praktiske delar av det verna natur- og kulturlandskapet på Knivsflå. Ei restaurering i tråd med antikvariske retningslinjer vil vere eit positivt tiltak for verneverdiane i landskapsvernområdet. Løyve blir gitt, men med vilkår om godkjenning frå fylkeskonservator om framgangsmåte og materialbruk. Slåttemarker og kulturlandskap skal skånast frå varige spor, og avmerka slåtteeeng (ill) etterlatast utan spor frå anleggsarbeidet.